Ketabton.com

د سریلانکا دمسلمانانوحالت

ژباړه او ترتیب : محمد بشير مدني

کال ۱۴۴۶ هـ کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه.. ١
- سریلانکا جغرافیوي معلومات او نقشه یي :.. ٣
-نفوس او مذهب : ٤
-د سریلانکا د مسلمانانو ټولنیز او مذهبي حیثیت : ٥
لومړی: د سریلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه.. ٥
دوهم: مسلکونه او کاروبارونه:.. ٥
دریم: زده کړه:.. ٦
څلورم: د دوی مذهبي حیثیت:.. ٦
-تاریخي پس منظر :... ٧
-تاملیان او کورنی جګړه:.. ٩
-د لویدیځ اشغال او کورنی جګړې ترمنځ اړیکه :... ١٠
-د خپلواکی په لور تمایل :.. ١١
-مسلمانان د حکومتي ځټک او تامیلی سندان ترمنځ:.. ١٢
-په سریلانکا کې د اسلام تاریخ :... ١٢
-د اسلامي دعوت زوال :.. ١٤
-هغه سیمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي :.. ١٦
-تعلیمي او مدافعتي فعالیت:.. ١٧
-جوماتونه او اسلامي اداري :... ١٨
-لومړی: په اسلامي ټولنه کې غبر:.. ١٩
دوهم: د اسلامي ټولنې څخه بهر غبر:.. ١٩
-د کولمبو لوی جومات :.. ٢٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جومات تفصیل : ۲۱

په سریلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقیقت: ۲۲

د بودایانو لخوا د سریلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه : ۲٤

-شتون او کړاو : ۲٥

مسلمانان څوک په نښه کوي؟ ۲٦

په سریلانکا کې د مسلمانانو غږ موجود دی: ۲۸

د دردونو په منځ کې هیله : ۲۹

د سریلانکا د مسلمانانو عامې ستونزې دا دي : ۳۱

-وروستی خبره : ۳۱

د کتاب لنډیز : ۳۲

د مسلمانانو د سیاسی فعالیت په اړه ۳٤

ددی مشکل یوازینی حل : ۳٤

پایله ۳٥

مصادرو او منابعو فهرست ۳٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی سیدنا ومولانا وحبینا محمد وعلی آله واصحابه ومن تبعهم الی یوم الدین .

وبعد : دسریلانکا د مسلمانانو په اړه ما په (۲۰۰۰ میلادی کال د می میاشتې اوومه نیته پرلپسې ګڼه ۱۰۳۵) کې مې یومضمون د هجرت په دیارکې ، کله چې د پاکستان د پیښور په جلوزوکمپ کې اوسیدم په سهار اخبار کې د مظلومو مسلمانانو په هکله یوه مقاله مې دعربې څخه د : سریلانکا مسلمانان د حکومتي څټک او تامیلي سندان ترعنوان لاندې وژباړله او دادې ۲۴ کاله وروسته پدې وتوانیدلم چې معلومات نورورسره اضافه او د کتاب په شکل مې ترتیب کړ ترڅو ګرانو لوستونکو ته یې وړاندې کړم

-دسریلانکا مسلمانان چې دبودایانو ترمنځ ژوند کوي دډیرو زیاتو ستونزو او مشکلاتو سره مخامخ دي په لاندې ټکوکې مې ددوی پېژند ګلوي کړې ده چې عبارت دي له : مسلمانان داقلیت (لږکیو) په صفت ژوند کوي د سریلانکا جغرافیوي معلومات ، نفوس او مذهب یې.د سریلانکا د مسلمانانو ټولنیز او مذهبي حیثیت.د سریلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه ، زده کړهاوددوی مذهبي حیثیت ،تاریخي پس منظرمسلکونه او کاروبارونه.تاملیان او کورنۍ جګړه.د لویدیځ اشغال او کورنۍ جګړې ترمنځ اړیکه ،

د خپلواکۍ په لور تمایل، مسلمانان د سندان او څټک ترمنځ ، په سریلانکا کې د اسلام تاریخ ، د اسلامي دعوت زوال ، هغه سیمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي . تعلیمي او مدافعتي فعالیت، د اسلامي ټولنې څخه بهر غړ:د کولمبو لوی جومات :د جومات تفصیل :په سریلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقیقت.د بودایانو لخوا د سریلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه ،شتون او کړاو .

مسلمانان څوک په نښه کوي؟ په سریلانکا کې د مسلمانانو غړ موجود دی: د دردونو په منځ کې هیله وروستۍ خبره د مسلمانانو د سیاسی فعالیت په اړه ددی مشکل یوازینی حل پدې کې دی چې خپل اولادونه بهر اسلامي هیوادونوته ددرسونو لپاره ولیږي ترڅو بیرته پوهان او دعیان خپل هیواد ته راستانه شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

داهغه مهم ټکي وه چې د قدرمنو ویونکو حضورته مې وړاندې کړل ، الله جل جلاله دټول مسلمانان د کفارو دظلم څخه وژغوري . او موږ ته د الله جل جلاله په هغه ځای کې اجر او ثواب راکړي چې بلې خواته مو مخ نه اوړي ، یوم لاینفع مال ولابنون الامن أتی الله بقلب سلیم .

په درنښت

محمد بشیر مدني

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سریلانکا جغرافیوي معلومات او نقشه يي :

-سریلانکا د هند په جنوب کې موقعیت لري. دا یو ټاپو دی چې د اوښکې په څیر سرحدونه لري، له همدې امله ورته "د هند د اوښکې څاڅکی" ویل کیږي. دې ته "د ځلیدونکو ځمکه" هم ویل کیږي. [۱]

-سریلانکا ډیموکراتیک سوسیالیستي جمهوریت یو ټاپو هیواد دی چې د هند بحر په شمالي برخه کې، د سویلي آسیا په سویلي هند ساحل کې موقعیت لري. دا په شمال لویدیز کې له هند، په جنوب لویدیځ کې له مالدیپ او په شمال ختیځ کې د بنګال خلیج سره سمندري پولې لري.

-د دې پلازمینه، کولمبو، له لرغونو وختونو راهیسې یو مهم سوداګریز مرکز وه، چې رومیانو، چینایانو او عربانو دلته ډېر وخت تګ راتګ کاوه.

-د هیواد رسمي او ملي ژبه سینهالي ده، ورپسې تامیلي ده، چې بله ملي ژبه ده، بیا انګلیسي، چې د دولتي او تعلیمي ادارو لخوا کارول کیږي او د ډېر وسریلانکایانو لخوا ویل کیږي، او نورې سیمه ایزې ژبې.هم شته .

[۱] - -سلسلة التاريخ / سريلانكا ، د/ ليلى حمدان . ددې کتاب څخه مې زیاته فایده اخستې الله جل جلاله د ډاکترې لیلی ته اجر عظیم ورکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

-سریلانکا په ۹ ولایتونو او ۲۵ ولسوالیو ویشل شوي ده. مرکزونه په هیواد کې د سیمه ییز حکومت اساسي واحدونه دي.

-دا هیواد د یو ډیموکراتیک سیستم لخوا اداره کیږي، په کوم کې چې متحده ملي ګوند (UNP)په هیواد کې ترټولو لوی سیاسي ګوند دی، چې په ۱۳٦۵ هجري قمري کال (۱۹٤٦ میلادي کال) کې تاسیس شوی، د نورو مهمو ګوندونو سربیره، لکه د آزادۍ ګوند او د متحده تامل لیبرال ګوند، چې په ۱۳۷۱ هجري قمري کال (۱۹۵۱ میلادي کال) کې تاسیس شوی.

-سریلانکا د نړۍ غوره چای تولیدوي، او دا هیواد د نړۍ ترټولو مشهور چای شرکت، لیپټن کور دی، مخکې لدې چې د برتانوي سوداګر لخوا ترلاسه شي. دا د جامو او درملو تولید هم کوي، او همدارنګه مصالحې، ربړ، ګانې، قیمتي ډبرې، کب او ناریل.

-نفوس او مذهب :

د ۱۴۴۵ هجري قمري کال (۲۰۲۳ میلادي کال) د شمېرو له مخې، په سریلانکا کې ۲۲,۰۴ میلیونه خلک ژوند کوي.

-سنهالیان ٪۸۱,۹، مور ٪۷,۹، هندي تامیلان ٪۴,۳، سریلانکاي تامیلان ٪۵، او نور ٪۰,۷۵ جوړوي.

-تاملیان د دراوېډیان له نسل څخه دي او ډیر دمخه د شمالي هند څخه سریلانکا ته مهاجر شوي وو، چې د ټاپو په شمالي نیمايي کې اوسېدل. تامیلیان لرغونی هندي تمدن د عصري لویدیځ تمدن سره یوځای کوي. د دوی په میراث کې لوی معبدونه او سوداګریزې ورتیاوې شاملې دي. دوی په اداره، صنعت او مختلفو مسلکونو کې هم کار کوي.

-د سنهالي ډلې په اړه، ډیری یې د مالایی - جاواني نژاد دي او د ټاپو په جنوبي نیمايي کې ژوند کوي او په مختلفو دندو کې کار کوي.

-هندیان په دې وروستیو کې سریلانکا ته کډوال شوي دي او په سوداګرۍ او صنعت کې د دوی د لوی فعالیت له امله توپیر لري. دوی خپل ځینې هندو او بودايي عقیدې له ځان سره ټاپو ته راوړې.

-بیا مسلمانان دي، چې ډیری یې دعربي نسل څخه دي، مګر ځینې یې د مالایی، جاواني، فارسي او هندي نسل څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-مسلمانان د سريلانکا د نفوس شاوخوا ۱۰ سلنه جوړوي، يا له ۲ مليون څخه يې ډير مسلمانان.دي .

-د سريلانکا د مسلمانانو ټولنيز او مذهبي حيثيت :[۲]

لکه څنګه چې شيخ منصور ابو صالح دا تشريح کړه: په سريلانکا کې د خلاص قرآن کالج بنسټ ايښودونکی او رييس دی :

لومړی: د سريلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه په دريو ډلو ويشل شوي دي:

۱- شتمنه طبقه: دوی لږ دي.

۲- منځنی طبقه : دوی اکثريت دي.

۳- بې وزله: د مسلمانانو په منځ کې د دوی سلنه ډېره ده، چې د هیواد د مسلمان نفوس له ٪۴۰ څخه زياته ده.

دوهم: مسلکونه او کاروبارونه:

۱- د سوداګرۍ ډګر: په سريلانکا کې ډېر مسلمانان په سوداګرۍ کې کار کوي؛ د هغوی په منځ کې:

الف - کوچني سوداګر: هغه کسان چې د پېر او پلور په برخه کې کار کوي، او دوی له ٪۸۰ څخه زيات دي ..

ب - عامه ګډ سهامي شرکتونه: په سريلانکا کې ۲۸۳ عامه ګډ سهامي شرکتونه شتون لري؛ د دې شرکتونو څخه يوازې اته يې د مسلمانانو ملکيت دي، يا د دې شرکتونو شاوخوا ٪۳. سم دی .

ج - مشهور لوی شرکتونه: په سريلانکا کې شاوخوا ۱۰۰ لوی شرکتونه شتون لري، او هيڅ مسلمان د دې شرکتونو څخه ملکيت نلري .

خو، موږ يادونه کوو چې مسلمان سوداګر د سريلانکا په ډيرو ښارونو او ډيرو کليو کې په لوی شمير کې شتون لري.

---

[۲] - حوار: الشيخ منصور أبو صالح: مسلمو سريلانكا نالوا كامل حقوقهم وحرياتهم، أدار الحوار: هاني صلاح، مرصد الأقليات المسلمة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- صنعتي سکتور: په دې سکتور کې مسلمانان ډېر کم دي، يوازې شاوخوا درې سلنه، او دوی هغه کسان دي چې په صنعتي او صادراتي سکتورونو کې کار کوي.

۳- کرنه: ډېر لږ مسلمانان په کرنه کې کار کوي، خو دوی حاصلخېزې ځمکې لري، په ځانګړې توګه په ختيځ او شمال کې، که څه هم دوی خپلې ځمکې په کرايه ورکوي.

۴- کارمندان: په دولتي ځانګو کې يا په ليبرال مسلکونو کې؛ د طب، انجينرۍ او قانون په څير، د دوی سلنه لږه ده، مګر د مسلمانانو يو مناسب شمير په طبي او حقوقي مسلکونو کې کار کوي.

دريم: زده کړه:

د سريلانکا د مسلمانانو ترمنځ تعليم په دوو برخو ويشل شوی دی:

۱- دولتي زده کړه: مسلمانان خصوصي دولتي ښوونځي لري، او په هغوی کې تعليم خورا ښه دی، مګر کله چې موږ دوی د نورو ټولنو له دولتي ښوونځيو سره پرتله کړو، نو دوی ډير وروسته پاتې دي. د هغو مسلمانو زده کوونکو شمېر چې په عامه پوهنتونونو کې داخليږي، د دوی شمېرې تناسب ته نه رسيږي.

۲ - مذهبي زده کړه: د سريلانکا مسلمانان شاوخوا دوه سوه مذهبي مدرسې لري چې د مسلمانانو لخوا تمويل کيږي. حکومت د دوی ملاتړ نه کوي او د دوی سندونه نه پيژني. په دې ښوونځيو کې نصاب يو دوديز، ميراثي نصاب دی.

څلورم: د دوی مذهبي حيثيت:

پخوا، د سريلانکا مسلمانان ٪۱۰۰ سني وو، او اوس شيعه ګان په تدريجي ډول ورننوتلو پيل کړي دي، لږ څه، او د دوی شمير اوس - لکه څنګه چې دوی وايي - شاوخوا شلو زره ته رسيدلی، مګر دايوه مبالغه شوې شمېره.ده په حقيقت کې دوی له دې څخه ډير کم دي، مګر دوی سخت او په فعاله توګه کار کوي ترڅو خپل شمير زيات کړي. دوی د المصطفی پوهنتون په نوم يو پوهنتون پرانستی دی، او کتابونه او مجلې خپروي. دوی تر اوسه پورې شاوخوا سل کتابونه خپاره کړي دي.

-مسلمانان په عقيده کې شافعي دي، او ټول اسلامي حرکتونه چې په اسلامي نړۍ کې فعاليت کوي د دوی سره په رابطه کې دي . په لومړي سر کې د دې غورځنګونو ترمنځ شخړې او اختلافونه وو، خو اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا شخړې کمې شوې دي، که څه هم د دوی ترمنځ سخته سیالي شتون لري. خو، د دې ځینو خوځښتونو ترمنځ یو څه تفاهم او همغږي هم شته ده .

-تاریخي پس منظر :

سریلانکا د هند سمندر د مرغلرې په نوم پیژندل کیده، او په لرغونو وختونو کې د "تاروپان" په نوم پیژندل کیده. لرغوني عربان چې د عربي ټاپووزمې څخه راغلي وو، هغه ته یې "سیریندیب" ویل. د برتانوي اشغالګرو له خوا هم د ۱۳۹۲ هجري قمري کال (۱۹۷۲ میلادي کال) څخه مخکې دا "سیلون" بلل کېده. دا په پیل کې د بالیسکا او ناګا قبیلو لخوا میشته وو، کوم چې د ویدونو پلرونه ګڼل کیږي.

-د "سیریندیب" نوم چې د عربانو لخوا ورکړل شوی، په "سنهالي" ژبه کې معنی لري، چې د سیلون اصلي ژبه ده: "د یاقوت ټاپو"؛ او "سرن": د یاقوت په معنی دی، او "دي" ټاپوته سراندیپ ویل کیږي چې د "سیریندیب" نوم د سنسکرت کلمې "سیمالادویپا" څخه اخیستل شوی، چې معنی یې "د زمریانو په منځ کې د استوګنې ټاپو" ده، دا هغه اصطلاح ده چې په انګلیسي ژبه کې د "سیریندیب" مفهوم تشریح کولو لپاره کارول شوې وه.

-د "سري لنکا" نوم هم له سنسکرت څخه اخیستل شوی، او په لرغوني هندي حماسو کې د ټاپو د تشریح لپاره په درناوي سره کارول شوی وه، چې تقریبا معنی یې "ښکلی او ځلیدونکی ټاپو" ده.

-په یوه بیان کې ویل شوي چې شهزاده ویجیا، چې په اصل کې د شمالي هند څخه وه، د سینهالي تمدن بنسټ ایښودونکي سیلون (سری لنکا) ته یې رهبري کړل، چا چې د کرنې ملاتړ لپاره یې د اوبو لګولو عصري طریقې رامینځته کړې. له هغه وخت راهیسې، سنهالیان په پنځمه پیړی کې له میلاد څخه راورسېدل او د ټاپو په شمال کې میشت شول.

-د انورادا‌پوره سلطنت (چې انورادا‌پوره هم بلل کیږي) په سریلانکا کې لومړی او زوړ سنهالي سلطنت وه، او د دریمې پیړی قبل مسیح او ۹۹۳ میلادي کال ترمنځ د سنهالي تمدن مرکز وه.

-د دوهمې میلادي پیړی په لومړیو کې، تامل قبیلو (یو هندي واکمن کورنۍ) په سیلون ټاپو برید وکړ. له پنځمې میلادي پیړی څخه د پرتګالیانو تر راتګ پورې، دا ټاپو د سنګالي پاچاهانو او تامل پاچاهانو ترمنځ د شخړو مرکز وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

-تاملیان په شمالي نیمایي کنټرول توانیدلي وو، او سنهالیان د ټاپو جنوبي نیمایي ته لاړل، پداسې حال کې چې دعربانو اولادونه، په اتمه پیړۍ (دوهمه هجري پیړۍ) کې رسیدو ته دوام ورکړ.

-په شپاړسمه پیړۍ کې، په ټاپو د اروپایانو اشغال هغه وخت پیل شو کله چې پرتګالیان په ۹۱۱ هجري (۱۵۰۵ میلادي) کې د کولمبو بندر ته لاړل او د سوداګرۍ لپاره یې د کینډي سلطنت پرته د ټاپو په اصلي ساحلي سیمو خپل کنټرول پراخ کړ.

-هالنډیان د ۱۰۹۶ څخه تر ۱۲۳۰ هجري (۱۶۸۵ څخه تر ۱۸۱۵ میلادي کال) پورې د پرتګالیانو ځای په ځای کولو کې بریالي شول ترڅو دا سیمه د هند په سمندر کې د سوداګرۍ د یوې اډې په توګه خوندي کړي.

-د ۱۲۱۰ او ۱۲۱۱ هجري (۱۷۹۵ او ۱۷۹۶ میلادي کال) ترمنځ، انګریزانو وکولای شول چې د هالنډ مستعمرې کنټرول کړي، او په ۱۲۱۷ هجري (۱۸۰۲ میلادي کال) کې یې دا ټاپو د برتانوي مستعمرې په توګه وټاکه. په ۱۲۳۰ هجري (۱۸۱۵ میلادي) کې، دوی د کنډي سلطنت له ړنګېدو وروسته کنټرول ترلاسه کړ، او لومړني اروپایان شول چې په ټول ټاپو یې واکمني وکړه.

-برتانویانو په سریلانکا کې د کافي، ناریل او ربړ کښت ته وده ورکړه او د چای کښت یې معرفي کړ.

-په ۱۳۳۴ هجري قمري کال (۱۹۱۵ میلادي کال) کې، د سریلانکا خلکو د کنډي سلطنت له سقوط څخه ۱۰۰ کاله وروسته په هیواد کې ناکرارۍ راوپارولې او د واک د ونډې غوښتنه یې وکړه.

-په ۱۳۴۴ هجري قمري کال (۱۹۲۵ م) کې، انګلستان د اساسي قانون د اصلاحاتو لپاره یوه ځانګړې کمیټه جوړه کړه، چې د انګلستان د "متکي ولایت" په توګه د سیلون حیثیت سره یې مرسته وکړه.

-په ۱۳۶۳ هجري قمري کال (۱۹۴۴ م) کې، انګلستان دیوه اساسي قانون پروژه تصویب کړه چې سیلون ته یې د اساسي قانون حکومت جوړولو فرصت ورکړ.

-دې ټاپو په شلمه پیړۍ کې خپلواکي ترلاسه کړه، او د ۱۳۶۷ هجري قمري کال د ربیع الاول (د ۱۹۴۸ کال د فبرورۍ په ۴مه) کې د سیلون د خپلواک دولت په نوم پیژندل شو.

-هیواد د لومړي وزیر په مشرۍ پارلماني سیستم تصویب کړ، او د سیلون لومړی وزیر ډوډلي سینانایک وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-تامليان او کورنۍ جګړه:

سریلانکا د کورنۍ جګړې څخه رنځ وړی چې د یوې پېړۍ څلورمه برخه یې دوام وکړ. د دې هیواد اهمیت د سویلي آسیا سیمې ته د لومړي اسانه دروازې په توګه رامینځته کیږي، سربیره پردې د مصالحو، دارچیني او چاې سوداګرۍ کې د هغې رول.ډیرمهم دی .

-په ۱۳۷۵ هجري قمري کال (۱۹۵۶ م) کې، د ریدګوی ډیاس بندارانایک حکومت یو قانون تصویب کړ چې له مخې یې سینهالي ژبه د هیواد یوازینۍ رسمي ژبه شوه، او تامل قبیلو د دې قانون مخالفت وکړ.

-د تاملیانو او سنهالیانو ترمنځ شخړه وروسته له هغه رامنځته شوه چې سنهالی د رسمي ژبې په توګه وپیژندل شوه، او موافقه وشوه چې تامل به د هیواد په ډیرو سیمو کې غالبه ژبه وي. دا یوازینۍ جګړه نه وه، ځکه چې په سریلانکا کې د تاملانو او سنګالیانو ترمنځ له ډیرې مودې راهیسې شخړه روانه وه.

-د هندو تاملانو د سنګالي بودایانو په وړاندې د خپلو حقونو د غوښتلو په پایله کې، او د دواړو نسلونو ترمنځ د دوامداره اقتصادي او ټولنیزو توپیرونو په رڼا کې، د تاملانو غوښتنې نورې هم زیاتې شوې؛ دا د تامل ایلام د آزادۍ پړانګانو ((LTTEد راڅرګندېدو لامل شو، یو وسله وال غورځنګ چې موخه یې د کولمبو له مرکزي واک څخه د تامل ایلام خپلواکي ترلاسه کول وو.

-د تامل ایلام بېلتون غوښتونکو د ازادۍ پړانګانو ((LTTEد ځینو وژنو په ترسره کولو کې بریالی شول، په شمول د ۱۴۱۳ هجري قمري کال د ذوالقعدې په میاشت کې (د ۱۹۹۳ کال د می په میاشت کې) د ولسمشر رانا سنګه پریماداسا وژنه.وه .

-په ۱۴۲۱ هجري (۲۰۰۰ میلادي کال) کې، د تامل ایلام د آزادۍ پړانګانو لخوا په جافنا ټاپووزمه کې د ترسره شویو جګړو شدت زیات شو.

-په ۱۴۲۳ هجري قمري کال (۲۰۰۲ میلادي کال) کې د ناروې په منځګړیتوب سره د تامل پړانګانو سره د اوربند تړون لاسلیک شو.

-په ۱۴۴۰ هجري قمري کال (۲۰۱۹ میلادي کال) کې، ګوتابایا راجاپاکسا د ولسمشرۍ دنده په غاړه واخیسته. هغه د تامل پړانګانو سره د سریلانکا د وسله والو ځواکونو په جګړو کې مشري وکړه، چې د دوی په ماتې او د سریلانکا د کورنۍ جګړې په پای ته رسیدو سره پای ته ورسیده. سنګالیان هغه یو ملي اتل ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-په هیواد کې سیاسي وضعیت لا هم ګډوډ پاتې دی، د بیړني حالتونو له امله ځپل شوی او د اقتصادي بحرانونو تر ولکې لاندې دی، او دا لا هم له منځه ځي.

-د یادونې وړ ده چې بریتانیا او اروپایي ټولنې د تامل پړانګانو سره د خونړۍ کورنۍ جګړې پر مهال د سریلانکا حکومت ته په ملیونونو ډالر پوځي تجهیزات وپلورل.

-د رسمي ریکارډونو له مخې، برتانیا سریلانکا ته د ۲۲ ملیون ډالرو څخه زیاتو تجهیزاتو سوداګریز پلور تصویب کړ، په شمول د زغره والو موټرو، د ماشین ټوپکو اجزاو، او نیمه اتوماتیک تومانچو.

-د اسنادو او د اروپایي ټولنې د چارواکو په وینا، سلواکیا هم د ۱,۷۸ ملیون ډالرو په ارزښت ۱۰۰۰۰ توغندي پلورلي، او بلغاریا د وسلو او مهماتو ۲,۸۳ میلیونه ډالر. پلور تصویب کړی دی.

-د اروپایي او امریکایي ملاتړ څخه په منني، حکومت وکولای شول چې د سریلانکا ۲۶ کلنه کورنۍ جګړه پای ته ورسوي.

-د سریلانکا تاریخ، چې په ۱۴۰۳ هجري قمري کال (۱۹۸۳ میلادي کال) کې پیل شو، د تامل پړانګانو د وسله والو عملیاتو نښه وه. دغو نښتو د جګړې دواړو خواوو ته د جنګي جرمونو لامل شو، او د دې کورنۍ جګړې زیانونه د یوویشتمې پیړۍ تر پیل پورې د پنځوس زره مړو او ۱,۱ ملیون کډوالو سره اټکل شوي دي.

-د لویدیځ اشغال او کورنۍ جګړې ترمنځ اړیکه :

-د لویدیځ اشغال د سریلانکا په خاوره کې د شخړو په اور اچولو کې خپل اغیز درلود. د کاتولیکزم سربېره، چې د پرتګالیانو لخوا خپور شو، هالنډیانو کالوینیزم خپور کړ (یو پروټیسټانت عیسوي فرقه چې بنسټ یې د فرانسوي اصلاح غوښتونکي جان کالوین ته منسوب دی). په ټاپو کې د هالنډیانو د شتون له پای ته رسیدو سره، موږ ګورو چې د پرتګالي او هالنډي اشغالګرو دواړو د ټاپو په دننه کې د دوو ځانګو: هندو (تامل) او بودایي (سنهالي) ترمنځ د اختلاف او افراطیت تخم کرلی وه، پداسې حال کې چې مسلمانان په سیمه کې د مصالحو په سوداګرۍ کې د اشغالګرو ځواکونو د انحصار له امله په انزوا کې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-کله چې انګریزانو په ۱۲۳۰ هجري قمري (۱۸۱۵ میلادي) کې د کنډي امارت چې د پرتګالي او هالنډي اشغالګرو ځواکونو په وړاندې یې مقاومت کړی وه، نسکور کړ، انګریزانو په ټول ټاپو کې یوه متحده اداره جوړه کړه او د هیویا او چای کښت ته یې پراختیا ورکړه. برتانویانو د هند له نیمې وچې څخه هندي تامل کارګران راوستل. دا په سریلانکا کې د تاملانو دوه ډوله راڅرګندېدو لامل شو: هندي او اصلي.

-د هیواد د دوو اصلي توکمیزو ډلو په وړاندې د برتانوي پالیسی پر بنسټ د سینهالیانو په پرتله د تاملانو ملاتړ وه، او ډېر تاریخ پوهان د شلمې پیړی په پای کې د کورنی جګړې مخکښان چې هیواد یې ویجاړ کړ د تبعیض دې قصدي پالیسی ته یې منسوبوي.[3]

-د خپلواکی په لور تمایل :

-بیا، د هندي تاملیانو په وړاندې د برتانوي تبعیض په پایله کې، او دوی ته د دولت د جوړښتونو د کنټرول حق ورکولو، او د دوی د نفوس وزن (کوم چې ۱۵٪ و) څخه ډېر په سیاسي پوستونو کې د پاتې کیدو حق ورکولو په پایله کې، دې تبعیض د سنګالیانو په منځ کې د ملتپالنې، آزادی غوښتونکي احساس او د برتانویانو او تاملیانو په وړاندې یو شان نفرت رامینځته کړ.

-د سنګالي هویت سره یو ملي مقاومت غورځنګ رامینځته شو، چې برتانوي حکومت په ۱۳۴۹ هجري قمري کال (۱۹۳۱ میلادي کال) کې یې سیلون خپلواکی ورکولو ته وهڅول.

-سیلون د ۱۳۶۷ هجري قمري کال د ربیع الاول (۱۹۴۸ کال د فبروري) په میاشت کې له انګلستان څخه خپلواکي ترلاسه کړه. برتانیا د خپل حکومت حق خوندي کړ چې په ټاپو کې د پلي کیدو لپاره قوانین وړاندیز کړي. په لومړي پارلمان کې ۵۸ سنهالیان، ۲۹ تاملیان او ۸ مسلمانان شامل وو.

-سنهالیانو په چټکۍ سره د سیاسي، قضایي، اقتصادي او پوځي تصمیم نیونې مرکزونو کنټرول ترلاسه کړ. دا واکمني د دې حقیقت له امله اسانه شوه چې برتانوي بوداپانو، له خپلواکۍ وروسته، په سیمه کې د مسلمانانو او هندوانو سره دښمني لرونکي عناصر ځای پر ځای کړل.

---

[3] - رحلة إلى سيلان وحديث في أحوال المسلمين، محمد بن ناصر العبودي، صـ ۱۲، ۱۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-مسلمانان د حکومتي ځتک او تاميلی سندان ترمنځ:

-سره له دې چې په ټاپوکې د اسلامي احيا وروستي غورځنګ، بودايانو د تامل پړانګانو په ضد د حکومت لپاره د ملاتړي عنصر په توګه مسلمانان کارولي دي، سره له دې چې تامل ژبه په ټاپوکې د مسلمانانو لخوا ويل کيږي. د کورنی جګړې له پای ته رسېدو وروسته، د پړانګانو له ماتې وروسته د مسلمانانو په اړه د حکومت نظر بدل شو، او نورو مسلمانانو ته د هيواد داصلي اوسيدونکو په توګه نه ګوري. د سريلانکا د واکمن بودايي اکثريت له خوا د مسلمانانو ځورونه زياته شوې ده.

-په دې توګه، سره له دې چې په سيمه کې د مسلمانانو د پراخ شتون تاريخ څرګندوو، ظلم او ستم د مسلمانانو د تاريخ سره سم خپل چانسونه کمزوري کړل.

<u>-په سريلانکا کې د اسلام تاريخ :</u>

دې سيمې ته د اسلام راتګ هند او د اندونيزيا ټاپوګانو ته د هغې له راتګ سره تړاو درلود، ځکه چې د اسلام له راتګ څخه مخکې د سرينديب ټاپو سره د عربو سوداګريزې اړيکې وې. مسلمان سوداګر د لومړۍ هجري پېړۍ په لومړيو کې دې خاورې ته ننوتل، خو د سيلون په ټاپو کې د اسلام اصلي خپرېدل د لومړۍ هجري پېړۍ په پای او د دوهمې هجري پېړۍ په پيل کې پيل شول، چېرته چې اسلام د ټاپو د ساحلونو په اوړدو کې خپور شو، او بيا دهندي تامليانو مسلمانان او د ماليا او اندونيزيا مسلمانان ټاپو ته راغلل.

-د اروپايانو له اشغال څخه مخکې وختونو کې د سيلون پاچاهانو عرب او مسلمان سلاکاران درلودل.

<u>-د اسلام په پيل کې اختلافات :</u>

-په حقيقت کې، سريلانکا ته د اسلام د ننوتلو په اړه ډيری کيسې شتون لري. که څه هم دا منل شوې ده چې اسلام د واعظانو د انفرادي هڅو له لارې داخل شو، خو روايات مختلف دي په ځينو روايتونو کې راغلي چې دا د "الحجاج بن يوسف" په وخت کې د عربانو په لاس داخل شو او دوی هلته ميشت شول. دا د اسلام د ننوتلو پيل وو، کوم چې د دوی د اخلاقو او محبوبو معاملو له لارې ترسره شو.

-په بل بيان کې، اسلام د مراکشيانو د يوې ډلې لخوا راوړل شو چې په پيل کې دې هيواد ته راغلل او د مرکزي لوړې په "کينندي" سيمه کې د خپل بودايي پاچا سره پاتې شول. او يو له دوی څخه د پاچا طبيب شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-د پاچا او له هغه وروسته راغلو کسانو ترمنځ اړیکې دومره قوي شوې چې دوی د هغه له کورنی سره ودونه وکړل. د دوی اولادونه هلته پاتې شول، او کله چې پرتګالیان سیلون ته ننوتل نو د دوی نوم "مورز" شو. ځکه چې دوی د مراکش مسلمانان "مور" بلل. لکه څنګه چې ښه پیژندل شوي، او دوی لاهم په ټاپو کې د نیمه خپلواک وجود سره پاتې شوي دي، او د هغې ځینې غړي ځانګړې ځانګړتیاوې لري، او دوی د ځان لپاره د "د موریش کلتور کور" په نوم یو اسلامي کلتوري ټولنه جوړه کړه.

-ځینې څېړونکي دا کیسه د مالدیپ، ګاونډي سیلون د خلکو د اسلام منلو کیسې سره تړاو لري، د شیخ ابو البرکات البباري په لاس، چې دې خاورې ته د اسلام د بلنې لپاره راغی.

-په سیلون کې یو بندر هم شته چې دوی وایي لومړی ځای وه چې مسلمانان ترې دې هیواد ته ننوتل. دا د "باربرین" په نوم یادیده، او ځینې یې په دې باور دي چې دا د شیخ "ابو البرکات البباري" نوم لري، چې په ۵۴۸ هجري کال کې "مالدیپ" ته راغلی وه، یا د بربرانو یا د هغوی د خپلوانو څخه د نورو خلکو نوم دی.

-بل نظر په سریلانکا کې د اسلام خپریدل د هغو عرب مسلمانانو شتون سره تړاو لري چې د هند په جنوب ختیځ ساحل کې میشت شوي وو. دوی سریلانکا ته منظم مهاجرتونه وکړل، خلک یې د خدای دین ته راوبلل او په سریلانکا کې یې د مسلمانانو وضعیت وڅارلو. د هند او سریلانکا د مسلماډلو ترمنځ د قوي اړیکو ثبوت دا دی چې دوی په ورته ژبه خبرې کولې.

-د هغه له خوا، القزویني په دې باور دی چې د سریلانکا سنهالي پاچا، دوهم اکربودي، چې د هجرت له لومړۍ څخه تر دولسمې (۶۲۳ او ۶۳۳ میلادي) کلونو پورې یې پر هیواد واکمني وکړه، عربي ټاپووزمې ته د دوو قاصدینو څخه جوړ یو پلاوی یې واستاوه. د هغه خبرونو د تایید لپاره چې هغه د ظهور په اړه ترلاسه کړی وه ، هلته یو نوی دین و، او کله چې پلاوی د عربي ټاپووزمې (مدینې) ته ورسید، نو دوی وموندل چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفات شوی دی. بیا اسلامي خلافت له ابوبکر الصدیق رضی الله عنه څخه وروسته عمر رضی الله عنه ته انتقال شو، الله تعالی دې له دوی دواړو څخه راضي وي. پلاوي په مدینه کې د خلیفه راشد عمر بن الخطاب رضی الله عنه سره ولیدل او له هغه څخه یې د نوي دین تعلیمات ترلاسه کړل. خدای پاک حکم وکړ چې د دوو داعیانوڅخه یو به هغه وخت مړ شي کله چې دوی سیلون ته راستنیږي، او د "مکران" په نوم ځای کې د خالصې سرچینې څخه د اسلام پیغام لیږدوي. خو، د هغه ملګري دا خبر پاچا ته ورساوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-د يادونې وړ ده چې عباسي خليفه هارون الرشيد خالد بن ابي بقيه د هغه وخت د مسلمانانو د غوښتنې په ځواب کې سيلونيانو ته د اسلامي دين احکام ورزده کولو لپاره سيلون ته واستاوه. دا د ۳۰۰ هجري کال خبره وه. خالد په ۳۱۷ هجري کال کې په پلازمېنه کولمبو کې وفات شو، په داسې حال کې چې هغه په ټاپو کې مسلمانانو ته د تبليغ او تعليم ورکولو ته دوام ورکړ. دا د هغه يادګاري ډبرې څخه څرګندېږي چې خليفه د مړو په قبر کې د ايښودلو لپاره ليږلې وه، چې وروسته په کولمبو کې د سريلانکا ملي موزيم ته ليږدول شوې وه.

-په ټول هيواد کې يو شمير يادګاري ډبرې او عربي سکې هم کشف شوي دي، چې د مختلفو دورو تاريخ لري. دا ټول د عربانو د دوامداره راتګ او په ټول هيواد کې د اسلام د خپريدو روښانه شواهد دي، چې اوس مهال د دوی شمير دوه مليونه مسلمانانو ته رسيږي.

-داسې انګيرل کيږي چې په سريلانکا کې د اسلام اصلي خپريدل د لومړۍ هجري پيړۍ په پای او د دوهمې هجري پيړۍ (د اتمې پيړۍ) په پيل کې پيل شول، او په پايله کې، سريلانکا يو بشپړ اسلامي هيواد شو. خو، د شپاړسمې ميلادي پيړۍ له پيل راهيسې، په سريلانکا کې د مسلمانانو نفوذ د پرتګالي اشغال له راتګ سره کم او ورک شو. د سريلانکا پاچاهانو د اروپايي اشغال څخه مخکې وختونو کې له عربانو او مسلمانانو څخه د سلاکارانو په توګه کار اخيست.

-د اسلامي دعوت زوال :

-کله چې سيلون د پرتګاليانو، بيا هالنډيانو او په پای کې د برتانويانو لخوا اشغال شو، مسلمانان د څلورو پيړيو لپاره د عيسوي مبلغينو له ننګونې سره مخ وو. اشغال د دې مبلغينو ملاتړ وکړ او خپل نفوذ يې هغوی ته وغځاوه. د دې ننګونې سره مسلمانانو په لرې پرتو سيمو کې پناه واخيسته. دا د اسلام د زوال او د اسلام د دعوت د بنديدو لامل شو، چې د صليبي اشغالګرو لخوا د مختلفو تکميزو ډلو ترمنځ د شخړو د راپارولو سره سمون خوري. او هرڅوک د مسلمانانو پر ضد وهڅوي.

-پرتګاليانو، چې د "غرني کنډي" سيمې پرته يې ټاپو ونيولو، د مصالحو او دارچينو سوداګرۍ يې انحصار کړه. د دوی اشغال د کاتوليک مذهب د بدلولو کمپاين سره مل وه، حتی د هندو نفوس په منځ کې. دوی ټاپو په اداري لحاظ په دوو برخو ووېشلو چې د تامل او سنهالي سيمو سره ورته وو، په کوم کې چې دوی د اداري او عدالت دوه سيستمونه رامينځته کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-د کنډي پاچا د هالنډيانو مرسته وغوښته، چې په سيمه کې د پرتګاليانو تر ټولو مهم سيال وو، او د ۱۰۴۷ هجري قمري کال (۱۶۳۸ ميلادي کال) راهيسې يې په ټاپو باندې خپل کنټرول پراخ کړ. دوی په مرکزي ختيځ ساحل کې باتيکالووا، بيا په شمال کې ترينکومالي، بيا کولمبو (لويديځ ساحل)، بيا په ۱۰۶۸ هجري (۱۶۵۸ ميلادي کال) کې جافنا ونيول، چې په ۱۰۷۸ هجري (۱۶۶۸ ميلادي کال) کې يې په ټاپو کې د پرتګاليانو شتون پای ته ورساوه.

-پرتګاليانو په ټاپو کې د مسلمانانو پر وړاندې جګړه پيل کړه، او د سوداګرۍ کنټرول يې ترلاسه کړ، کوم چې ټاپو ته د دوی له راتګ راهيسې د مسلمانانو تر کنټرول لاندې وه. دوی د خوندي مسلمان نفوس د ويرولو او بې ځايه کولو پاليسي پلې کړه، او پرتګاليانو ټول مسلمان کلي ويجاړ کړل، او هڅه يې وکړه چې په ټاپو کې د اسلامي شتون هر ډول نښې له منځه يوسي. دې کار د مسلمانانو لوی شمير د لويديځ او سويلي ښارونو څخه چې سمندر ته نږدې دي مهاجرت ته وهڅول، او دوی د هيواد مرکز او د هغې لوړو سيمو ته خپاره شول، کوم چې په هغه وخت کې د "کنديان" پاچاهانو تر کنټرول لاندې وو. دا سيمې اوس مهال د پلازمينې "کولمبو" شمال ته موقعيت لري.[٤]

-هالنډيانو د عيسويت کمپاينونو ته دوام ورکړ او د اسلام د ظهور مخه يې ونيوله. تر هغه چې د دوی واکمنۍ پای ته ورسېده او په ۱۱۲۸ هجري قمري (۱۷۱۶ ميلادي کال) کې د ټاپو د برتانوي اشغال له خوا د دوی ځای ناستی شو، چې د پرتګاليانو او د هالنډيانو له خوا د ظلم او شکنجې پاليسي يې يو څه نرمه کړه، انګريزانو د خپلو پخوانيو د عيسويت کولو ورته پاليسي تعقيب کړه، نو دوی د ۱۱۴۴ او ۱۱۵۹ هجري قمري (۱۷۳۲-۱۷۴۶ ميلادي کال) ترمنځ ګڼ شمير ښوونځي جوړ کړل او په سيلون کې يې د ټولو فرقو او ټولګيو لپاره د تعليم دروازه پرانيسته. خو مسلمانان په اسانۍ سره هغه ورځې هېرولی نه شي چې دوی د هالنډي اشغال تر ولکې لاندې ژوند کاوه، او د دوی په ذهن کې، لويديځ تعليم د کليسا د عيسويت کولو اهدافو سره تړلی وه، او له همدې امله دوی د برتانوي تعليمي پاليسۍ سره په ډير احتياط سره مخ شول، او دا ډول تعليم يې رد کړ، او د خپلو هغو ښوونځيو څخه راضي وو چې جوماتونو سره تړلي وو، او د قرآن کريم او د اسلام د اساسي اصولو تدريس پورې محدود وو.

-که څه هم په جزيره نما کې د لويديځ تعليم ته د مسلمانانو بې زړه توب قوي توجهات درلودل، خو که چيرې د نورو ډلو په پرتله چې له دې ډول تعليم څخه ګټه پورته کوله، نو مسلمانان يې په مادي لحاظ

[٤] -په اسيا او استراليا کې د مسلمانانو لږکيو، سيد عبدالمجيد بکر، الاصفهاني مطبعه، جده، ۱۳۹۳ هـ ش، مخ. ۲۴۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پاتې کړل، خو یو شی چې موږ باید یادونه وکړو هغه دا ده چې د دې برتانوي تعلیمي موسسو له لارې د نورو فرقو ډېرو پیروانو خپل دین پرېښود او عیسویت یې قبول کړ، چې د سپین پوستو دین وو، خو خدای تعالی مسلمانان له دې څخه وژغورل.[٥]

-د اشغالګرو د ناوړه رول او د عیسوي مبلغینو د دسیسو سره سره، د دوی د دسیسو پایلې د نیم ملیون عیسویانو څخه وې، او اسلام د مالي یا سیاسي ملاتړ پرته د انفرادي هڅو له لارې خپریدو ته دوام ورکړ. هغه لا هم د هغه ځورونې سره سره چې شاوخوا یې ګرځي، ثابت قدم دی.

-هغه سیمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي :

په سریلانکا کې مسلمانان په دوو لویو ډلو ویشل شوي دي: مورو او مالیزیایي. مورو د ټول مسلمان نفوس له ٪۹۶ څخه ډېر جوړوي.

د "مورو" کلمه په اصل کې د ځینو اشخاصو لپاره ځانګړې وه، خو په دې وروستیو کې یې عمومي معنی ترلاسه کړې، او دا د عربو او هندي اصلي مسلمانانو لپاره کارول شوې ده.[٦]

د مالیزیا خلک د مالیزیا اصلي اوسیدونکي دي چې د هالنډیانو لخوا د مالیزیا د اشغال پرمهال هیواد ته راوړل شوي وو.

-مسلمانان د هیواد په څو ولایتونو کې ژوند کوي، په شمول د: په شمال کې جافنا، مانار، او ترینکوملي؛ په مرکز کې: پوتالام، ماتالا، او کنډي؛ او په جنوب کې: پلازمینه، کولمبو، او ګال. خو ډېر یې په ختیځه سیمه کې دي.

-مسلمانان د هندو-بودایي شخړو څخه ډېر ځورېږي، چې دوی یې هدف ګرځېدلي دي، ځکه چې دوی د حکومت پر ضد د بغاوت کوونکو یاغیانو اطاعت کولو څخه انکار وکړ.

-احصایې ښیي چې په کورنۍ جګړه کې ۱،۸ میلیونه مسلمانان ووژل شول. د دې شخړو په جریان کې د مسلمانانو کورونه هم په مکرر ډول بمبار شوي، چې له امله یې په سریلانکا کې ۳۰۰،۰۰۰ مسلمانان بې کوره شوي، او ډېر یې د کډوالو په کمپونو کې ژوند کولو ته اړ شوي دي.

---

[٥] - په سریلانکا کې په اسلامي عربي ښوونځیو کې د عربي ژبې وضعیت: یوه تشریحي، تحلیلي او ارزیابي مطالعه، عبدالرشید خان عبدالستار، د پی ایچ ډي تیزس، د فراغت مطالعاتو کالج، د سوډان د ساینس او ټیکنالوژۍ پوهنتون، ۱۴۳۶ هجري - ۲۰۱۵ عیسوي، مخ. ۳۵.

[٦] - [3]پخوانۍ سرچینه، مخ. ۳۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-خو، مسلمانان په هیواد کې له مذهبي ازادۍ څخه خوند اخلي، که څه هم جزوي دي. دوی د هند د مسلمانانو په پرتله ښه دي، چیرې چې دوی د جوماتونو او خصوصي اسلامي ښوونځیو د جوړولو لپاره بشپړه آزادي لري. شپږ مسلمان وزیران او د پارلمان غړي لري، او د جوماتونو د څارنې لپاره د اسلامي چارو وزارت شتون لري.

-په سریلانکا کې ډیر مسلمانان تاملي ژبه وايي، کوم چې د جنوبي هند د مسلمانانو ژبه هم ده. په دې ژبه کې د سریلانکا او جنوبي هند د پوهانو لخوا ډیری اسلامي لیکنې شتون لري. خو، سنګالي ژبه، چې په سریلانکا کې د اکثریتو ژبه ده، اوس د هیواد رسمي ژبه شوې ده. له همدې امله، ډیرو مسلمانانو تاملي پریښوده او د سینهالي ژبې زده کړه یې پیل کړه، کوم چې د دوی لپاره د ژوند ژبه ګرځیدلې ده. ستونزه په سنګالي ژبه کې د اسلامي لیکنو نشتوالی دی. له همدې امله، په سنګالي ژبه کې د اسلام په اړه د کتابونو لیکلو ته بیړنۍ اړتیا ده، ترڅو اسلامي پوهاوی او اسلامي علوم د هغې له لارې خپاره شي.

-تعلیمي او مدافعتي فعالیت:

-مسلمانان ډیر جوماتونه، ښوونځي او اسلامي کلتوري مرکزونه لري. په سریلانکا کې شاوخوا ۴۰۰ د ارالحفاظونه ، ۶۰۰ مخلوط لومړني ښوونځي، د نظامیه اسلامي پوهنتون سربیره، چې د ۱۳۹۳ هجري قمري کال د رجب په ۱۹مه (د ۱۹۷۳ کال د اګست په میاشت کې) تاسیس شوی، شتون لري.

-د سریلانکا پلازمېنه، کولمبو، کې یو لوی اسلامي مرکز، د فارغ التحصیل امامانو او واعظانو لپاره یو ښوونځی چې د اسلام د خپرولو لپاره وقف شوی، ۲۵ اسلامي ادارې، د یتیم خانو مرکزونه، او یو لوی اسلامي کتابتون لري چې سلګونه اسلامي کتابونه لري. دلته یوه اسلامي محکمه هم شته چې شرعي قانون او د هغې قوانین په کورنیو چارو او معاملو کې پلي کوي.

-دوی څو د وکالت ټولنې لري چې د سریلانکا په ټولنه کې د وکالت او پوهاوي لوړولو فعالیتونه ترسره کوي. د دې ټولنو څخه یوه سلفي ټولنه ده چې مرکز یې په پوتالاما کې دی، چې د سریلانکا په مختلفو سیمو کې د اسلامي هویت په ساتلو او د مسلمانو کډوالو سره د مرستې په برخه کې د پام وړ رول لوبوي.

-په سریلانکا کې مسلمانان، چې یو وخت د خپلو سوداګریزو ګټو لپاره پیژندل کېدل، اوس د تر ټولو تعلیم یافته ډلې په توګه پیژندل کیږي. د رسنیو ځینې سرچینې ښیي چې په پوهنتونونو کې ښوونځیو او کالجونو ته د مسلمانو زده کوونکو شمیر زیات شوی دی. په تعلیم باندې د تمرکز کولو سره، دوی د ښوونکو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چمتو کولو خنډ لري کړی دی چې کولی شي خپلو ماشومانو ته په داسې ټولنه کې چې د مختلفو رجحاناتو څخه ډکه ده، سالمه عقیده یې چمتو کړي. دا د دواړو جنسونو د مسلمانو ښوونکو د شتون له امله دی، چې اوس په مختلفو برخو کې تخصص لري، لکه انجینری، طب، محاسبې او مدیریت، د سریلانکا پوهنتونونو په مختلفو کالجونو کې د پوهنځي غړو سربیره.

-خو د مسلمانانو شرایط د مطلوب او مطلوبې کچې څخه ښکته پاتې دي، سره له دې چې د دوی له منځ څخه وزیران او په پارلمان کې د دوی استازي شتون لري. نن ورځ مسلمانان چې تر ټولو لویه ستونزه ورسره مخ دي دا ده چې څنګه خپل اسلامي هویت په داسې ټولنه کې وساتي چې مذهبي او کلتوري تنوع لري، سربېره پردې چې دوی د حکومت ملاتړ لرونکي بودايي اکثریت لخوا ځورول کیږي، کوم چې د مسلمانانو په منځ کې عیسویت خپروي .

-جوماتونه او اسلامي اداري :

۱-د الابرار جومات برواله. ۲-د بیرولا جومات.

-په سریلانکا کې ډېر جوماتونه شته، چې ځینې یې د معمارۍ ډیزاین او همغږۍ له مخې توپیر لري. شاید د دې تر ټولو مشهور د پیرولا جومات وي، او همدارنګه د کولمبو لوی جومات ، چې د دارچیني باغونو او ښکلي ګلونو په مینځ کې موقعیت لري. په سریلانکا کې د مسلمانانو موقعیت پورې اړه لري، نور کوچني جوماتونه هم شته.

<u>-د کولمبو لوی جومات :</u>

د ځینو واعظانو په وینا، "په سریلانکا کې د جوماتونو شمیر له دوه زرو څخه ډیر دی، او په لویو کلیو کې له یو څخه ډیر جوماتونه شتون لري، او همدارنګه د تیکایا په نوم د لمانځه خونې شتون لري. په لویو ښارونو کې له یو څخه ډیر جوماتونه هم شتون لري. د مثال په توګه، د هیواد په مرکز د کنډي په ښار کې، کوم چې د بودایانو لپاره یو تاریخي ښار دی، د دوی ترټولو لوی او مقدس معبد شتون لري. پدې ښار کې اوه جوماتونه شتون لري، چې په ټولو کې د جمعې لمونځونه کوي."

-ځینې اسلامي ټولنې هم شته، چې تر ټولو مهمې یې د سریلانکا مسلمانانو ټولنه او د مالیان ټولنه ده، چې له ۱۳۶۵ هجري قمري کال (۱۹۴۶ میلادي کال) راهیسې په سریلانکا کې د متحده ملي ګوند سره تړاو لري. دا اسلامي ټولنې د سختو اقتصادي شرایطو سره سره په خصوصي ښوونځیو کې مسلمانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو ته د اسلامي علومو د تدريس څارنه کوي. دوی د اسلام تعليمات هر هغه چا ته تشريح کوي چې غواړي ويې پيژني ترڅو اسلام پاتې شي او خپور شي.

-لومړی: په اسلامي ټولنه کې غبرګ:

اسلامي غورځنګونه د تبليغ دنده ترسره کوي، او هغه دا دي: تبليغي جماعت، جماعت اسلامي، او سلفي جماعت. نورې ټولنې هم شته، لکه د جماعت علماء، چې په ټوله سريلانکا کې خپرې شوې دي. خو دا غورځنګونه په اسلامي نړۍ، په ځانګړې توګه عربي نړۍ کې د اسلامي غورځنګونو تر اغيز لاندې راڅرګند شول. نو، دغه کار د دوی ګټې او سازمانونه ونيول. او دا زموږ په څير هيواد لپاره مناسب نه دی - يو هيواد چې موږ پکې اقليت يو - او اوس دا غورځنګونه دا احساس کوي، نو دوی هڅه کوي چې د خپلو غورځنګونو او خپلو ګټو په جوړښت کې ځينې بدلونونه راولي.

دوهم: د اسلامي ټولنې څخه بهر غبرګ:

-د بودايانو، سنهاليانو او هندوانو ترمنځ د تبليغي ټولنو کار روان دی، او په دې برخه کې څلور مهمې ټولنې کار کوي، مګر د ښه پلان جوړونې او کافي سازمان پرته؛ له همدې امله، موږ ګورو چې د نويو مسلمانانو پالنه او روزنه په سريلانکا کې يو له خورا ستونزمنو کارونو څخه ده. خو، د اسلام په منلو کې د پام وړ زياتوالی راغلی دی، او بودايان تر ټولو زيات اسلام ته اوښتي دي.

-په دې برخه کې د کارکوونکو په منځ کې يوه احصايه شته چې وايي: له څلورو څخه يو تن

هره ورځ په اسلام کې داخليږي ، زه فکر کوم چې دا يوه مبالغه شوې احصايه ده، خوکه وويل شي: په مياشت کې له څلورو څخه يو تن په اسلام کې داخليږي ، دا يوه معقوله شمېره ده.

-د سريلانکا واعظ همدارنګه د هيواد د مسلمانانو په ژوند باندې د دعوت غورځنګ اغيزې روښانه کړې. هغه په سريلانکا کې د واده په اړه د مسلمانانو ځينې دودونه بيان کړل، چيرې چې دوی د ميرمنې له کورنۍ څخه پيسې، ځمکه او شايد کور اخلي. دا دود د هندوانو لخوا معرفي شوی، خو دوی لاهم د جهيز په توګه لږ مقدار ورکوي. دا دود اوس مهال د له منځه تلو په حال کې دی، که څه هم د هيواد په ختيځه برخه کې يې نفوذ لاهم پياوړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا میره د واده په ورځ یا شپه د ښځې کور ته ځي، او د ناوې کورنۍ د هغې لپاره یوه میلمستیا چمتو کوي، او بیا میره په راتلونکو ورځو کې میلمستیا کوي.

د روژې، واده، نوي ماشوم او نوي کور ته د ننوتلو لپاره ډېر دودونه وو، خو دا دودونه له منځه تللي دي. سلفي غورځنګ د دې ټولو دودونو سره مبارزه وکړه، او هغه یې بدعتونه او ګمراهۍ ګڼلې.

-د کولمبو لوی جومات :

- "سیلون ته سفر او د مسلمانانو د شرایطو په اړه بحث" کتاب د دې لیکوال محمد بن ناصر العبودي لخوا لیکل شوی، چې پخپله یې سریلانکا ته سفر کړی وه، د کولمبو لوی جومات تشریح کوي، چیرې چې هغه وویل:

"د جمعې د لمانځه وخت وه ما وغوښتل چې هلته په ټر ټولو مهم جومات کې لمونځ وکړم. دوی وویل: دا د کولمبو لوی جومات دی."

-دوی موږ ته د دې تاریخ په اړه وویل: دا د سیلون په ټول ټاپو کې لومړنی جومات دی، او دا د عربانو لخوا څلور پیړۍ دمخه جوړ شوی ی. د دې ثبوت دا دی چې کله پرتګالیان دې ښار ته راغلل، نو دوی یې نقشه رسم کړه او جومات یې ثبت کړ، او دا په دې کې یوازینی جومات وه.

خو، ودانۍ یې نوې ده او یوازې څلور کاله دمخه بشپړه شوه. د زړې ودانۍ په اړه، یوازې ځینې بهرنۍ دیوالونه او د بهرنې انګړ د ځینو دیوالونو بنسټونه پاتې دي.

-د جومات د معمارۍ په اړه، مسافر او لیکوال وویل: "د جومات د جوړښت او معمارۍ په اړه، دوی خورا عجیب دي، ځکه چې دا د اصلي جومات په بنه جوړ شوی وه چې سر یې د عربي ګنبدونو سره ورته والی لري، دا د عربي ساختماني هنر دی، د جومات د پاتې برخې سره د لوړو ستنو لخوا ملاتړ شوی چې د استوګنې ودانیو څلور یا پنځه پوړونو ته لوړیږي. په هرصورت، د هغې په دریو خواوو کې، د سویلي اړخ پرته، دوی پراخه آرکیډونه جوړ کړل چې سر یې د آرکیډونو لخوا لوړ وو، نو د جومات اړخونه درې پوړونه لوړ وو، پداسې حال کې چې اصلي جومات پخپله، د ګنبد په سر کې، یو پوړ وه. په روښانه شرایطو کې، دا ویل کیدی شي چې د جومات په دریو خواوو کې دا اضافي کیسې د نړۍ په کچه د سینما تیاترونو او پارلمان هالونو کې آرکیډونو ته ورته دي، چیرې چې خبریالان یا هغه څوک چې د غونډې ځارنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوبرخه په کې نه اخلي موقعیت لري. سربیره پردې، دوی په دې جومات کې د اړتیا په وخت کې د لمونځ کوونکو لپاره یو اضافي ځمکنی پوړ هم جوړ کړ.

د دې ظرفیت له امله، ما ولیدل چې جومات د لمونځ کوونکو سره تقریبا ډیر کوچنی و. او ما له امام څخه د نږدې شمیر په اړه وپوښتل، او هغه ځواب ورکړ: جومات د پنځلس زره لمونځ کوونکي ځای کولی شي. زه فکر کوم چې هغه کسان چې په دې کې یې لمونځ کاوه، سره له دې چې د دوی شمیر ډیر وو، خو هغه مقدار ته ونه رسیدل.

-"دا ټول کارونه، هڅې او لګښتونه د هیواد د خلکو لخوا ترسره شول. هغه انجینر چې د دې ودانۍ ډیزاین او څارنه یې کوله یو مسلمان وطنپال وه چې سید محمد عبدالرحیم نومیده. ټول لګښتونه دخلکو په هڅو سره وشول. دوی د جمعې له لمانځه وروسته د هیواد په بیلابیلو برخو کې داعانې په راټولولو کې ډیر وخت تیر کړ تر هغه چې دوی د دې لوی ودانۍ د جوړولو لپاره کافي پیسې ټولې کړې، دوی وویل چې مسلمانان لاهم د جومات بشپړولو لپاره ډیرو پیسو ته اړتیا لري، په ځانګړې توګه د هغې د تاسیساتو بشپړولو لپاره. دوی د دې لپاره یو توشک هم اخلي، ځکه چې ما ولیدل چې عبادت کوونکي د توشک پرته په ټایلونو کې لمونځ کوي، پرته له ځینو کونجونو څخه چې لا تر اوسه ټایل شوي ندي، چیرې چې زاړه توشکونه شتون لري."

تشنابونه هم ترمیم ته اړتیا لري. دا جومات په ټول سیلون کې لومړنی جومات دی چې جوړ شوی دی، او له همدې امله د دوی په منځ کې لوړ مقام لري. د دې امام د واده ثبتوونکو او په ازدواجي چارو کې د سولې قاضي هم دی، او هغه خپل معاش د اسلامي ټولنې څخه ترلاسه کوي چې دا اداره یې څاري.

د جومات تفصیل :

له دې جومات څخه د سیلون ټولو خلکو ته د روژې مبارکې میاشتې او د اخترونو د دوو ورځو اعلان کیږي.

-یو له هغو غوره شیانو څخه چې ما په انګړ کې ولیدل هغه هلته یو توپ وه، نو ما د جومات په انګړ کې د دې توپ د شتون اهمیت په اړه فکر پیل کړ، او ما وویل چې شاید دا یو لرغونی توپ وي چې مسلمانانو په یو وخت کې له ځانه پرې دفاع کړې وي، مګر زما ورونو راته وویل چې دا توپ د روژې د پیل او د روژې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپو کې هره ورځ د پیشلمي او افطار د وختونو د اعلان لپاره کارول کیږي، او حکومت د هغې د دې سره مخالفت نه کوي، که څه هم مسلمانان په هیواد کې اقلیت دي.

-د جومات د څو پوړیزو ودانیو په دریم پوړ کې، موږ د مسلمانو ماشومانو لپاره د قرآن کریم ښوونځی ولید، لکه څنګه چې په ډیرو هیوادونو کې دود دی چیرې چې مسلمانان اقلیت وي، ځکه چې دوی په جومات کې یو تړلی ښوونځی جوړ کړ.

-موږ د جومات سیل ته لاړو، کوم چې مسلمانان ورسره په بشپړ ډول تړاو لري او د مسلمانانو وقف دی. دوی موږ ته د لومړي زوړ جومات ځای وښود، کوم چې کوچنی وه، مګر ټول دیوالونه یې ویجاړ شوي وه پرته له دې چې د بهرني دیوال پاتې برخه وي، چې په روښانه عربي رسم الخط کې دا عربي جمله په دې بڼه لیکل شوې وه (المسجد الکبیر فی کولمبو)، او دوی د کولمبو کلمه په دې ډول په نښه کړه.

د جومات تر څنګ، د دوی ترمنځ هیڅ شی نشته پرته له یوې زړې ودانۍ چې د حمیدیه ښوونځي په نوم یادیږي، چې نیته یې په عربي ژبه په خراب لاس لیکل شوې وه، په لاندې ډول: (المدرسه الحمیدیه فی جمادي الاولی فی عام ۱۳۱۸ ه و جزاکم الله خیرا). شاید دا د هغې د جوړولو نیټه وي، کومه چې د سرو خښتو څخه جوړه شوی ودانۍ ده چې په قوي، جامع رنګ پوښل شوې ده چې دا د ډېرود ودانۍ په ځیر ښکاري، او د هغې په سر کې درې منارونه، یا سمبولونه دي ځکه چې دوی د منارونو کچې ته نه رسیږي، چې په هر یو یې یوه نیمه میاشت رسم شوی چې په مینځ کې ستوری لري.

<u>لیکوال جومات ته د خپل سفر تفصیل په دې سره پای ته رسوي:</u>

"زه دا جومات د دې هیواد د خپلو مسلمانو ورونو په ویره کې پریښودم چې د خپلې بې وزلۍ او مرستې اړتیا سره سره، خپلې چارې پخپله اداره کوي. ما د هغو جوماتونو د شمیر په اړه وپوښتل چې یوازې په کولمبو کې د جمعې لمونځ پکې کیږي، ځکه چې کله ما دومره ډیر خلک ولیدل، ما فکر کاوه چې دا د جمعې د لمانځه یوازینی ځای دی. دوی ځواب ورکړ، 'څلور سوه جوماتونه دي.'"

په سریلانکا کې د مسلمانانو د ځوروني حقیقت:

-په سریلانکا کې مسلمانان کلتوري او سیاسي شتون لري، خو دوی ځورول کیږي او د دوی ژوند او ملکیت د افراطي بوداپانو ډلو لخوا په نښه کیږي، چې د دوی په وړاندې په میانمار کې د خپلو بوداپانو سیالانو په څیر ورته لاریونونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- چیرته چې دوی د روهینګیا مسلمانانو په وړاندې وحشتناک جرمونه ترسره کوي.

-د ۱۴۲۷ هجري قمري کال د صفر په میاشت کې (د ۲۰۰۶ کال د مارچ په میاشت کې)، د پلازمېنې کولمبو څخه ۳۵۰ کیلومتره ختیځ ته د اکراپټي ښار په یوه جومات کې د نامعلومو کسانو لخوا د لاسي بمونو په چاودنه کې څلور مسلمانان شهیدان او نور ټپیان شول. چیرې چې سلګونو خلکو لمونځ کاوه.

-بودایانو د ۱۴۳۴ هجري قمري کال د روژې په میاشت (د ۲۰۱۳ کال د اګست په میاشت کې) د پلازمینې په یوه ګاونډ کې پر یوه جومات هم تاوتریخوالی وکړ، چې له امله یې مسلمانانو جومات وتاړه او خپل عبادت ځای یې زاړه جومات ته انتقال کړ.

-د ۱۴۳۴ هجري قمري کال د جمادي الاول په میاشت کې (د ۲۰۱۳ کال د اپریل په میاشت کې)، د ګواښل شویو خلکو لپاره د جرمني سازمان ((DOPد بودایي قدرتونو غورځنګ، چې افراطي بودایي ملتپال تمایلات لري، په سریلانکا کې د مسلمانانو پر وړاندې د بریدونو او پارونې مسؤل وباله. دا یادونه وشوه چې دا غورځنګ، چې د PBS په لنډیز پېژندل کیږي، د "بودایانو لپاره سریلانکا" شعار غوره کوي او د مسلمان اقلیت د جلا کولو غوښتنه کوي. د فیسبوک له لارې په سریلانکا کې د اسلامي دودونو ، په ځانګړې توګه حلال خواړه او د ښځو حجاب د ردولو غوښتنې هم پیل کړې.

-د ۱۴۳۵ هجري قمري کال د شعبان په میاشت (جون ۲۰۱۴ میلادي) کې د مسلمانانو پر وړاندې تاوتریخوالی بیا پیل شو، چې دوې ساحلي سیاحتي سیمې په نښه شوې چې اکثریت یې مسلمانان وو. بودایان د هغو بریدونو تر شا وو، چې د څلورو کسانو د مړینې او په سلګونو کورونو او دوکانونو د سوځولو لامل شول.

-په ۱۴۳۸ هجري (۲۰۱۷ میلادي کال) کې، د پلازمېنې جنوب ته په ۱۱۵ کیلومترۍ کې د ګینتوټا په سیمه کې د دوو میاشتو په موده کې پر مسلمانانو له شلو څخه زیات بریدونه وشول، چې پکې د مسلمانانو د ملکیت کاروبارونو سوځول او په جوماتونو د پټرولو بمونو بریدونه شامل وو.

-د ۱۴۳۹ هجري قمري کال د جمادي الآخره (۲۰۱۸ کال د مارچ) په پیل کې، د کنډي په سیمه کې د بودایانو او مسلمانانو ترمنځ د نښتو وروسته د مسلمانانو کورونه او کاروبارونه ویجاړ شول چې په پایله کې مړینه رامنځته شوه او چارواکي یې د بیړني حالت اعلانولو ته اړ کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-د افراطي ډلو له خوا پر مسلمانانو، د هغوی پر جوماتونو او د هغوی پر ملکیتونو د بریدونو پېښې بې له ځنډه دوام لري، چې د مسلمانانو ژوند یې ترګواښ او محاصرې لاندې راوست. [۷]

د بودایانو لخوا د سریلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه :

نارینه مسلمانان د جون په ۲۶مه، ۲۰۱۷ کال کې د سریلانکا په کولمبو کې د روژې د مبارکې میاشتې د پای ته رسېدو په مناسبت د کوچني اختر په لمانځه کې ګډون کوي. رویټرز/دینوکا لیاناواث

-رسمي اټکلونه ښيي چې په سریلانکا کې د مسلمانانو شمېر ۱۰٪ دی (رویټرز

۲۰۱۸/۳/۱۱

-په سریلانکا کې مسلمانان کلتوري او سیاسي حضور لري، خو دوی ځورول کېږي، او د دوی ژوند او ملکیت د افراطي بودایي ډلو لخوا په نښه کېږي. دوی د مسلمانانو پر وړاندې تاوتریخوالی هڅوي، لکه څنګه چې په میانمار کې د دوی بودایي سیالان یې کوي، د روهینګیا دمسلمانانو پر وړاندې وحشتناک جرمونه ترسره کوي.

-سریلانکا ته د اسلام راتګ هند او د اندونیزیا ټاپوګانو ته د هغې له راتګ سره تړاو درلود. د لومړی هجري پېړۍ په پای او د دوهمې هجري پېړۍ په پیل کې، د هند تامل مسلمانان او د ملایا او اندونیزیا مسلمانان دې هېواد ته راغلل.

-په سریلانکا کې د مسلمانانو د شمیر په اړه ارقام توپیر لري. که څه هم په ۲۰۱۲ کال کې خپاره شوي رسمي احصایې تاییدوي چې دوی د ۲۱ ملیون نفوس نږدې ۱۰٪ جوړوي، د ادارو سرچینې وایې چې دوی د نفوس ۷٪ جوړوي. خو مسلمانان په دې باور دي چې د دوی سلنه لوړه ده.

-د مختلفو خبري سرچینو له مخې، بودایان د سریلانکا د نفوس ۷۰٪ جوړوي، پداسې حال کې چې تامیلان، چې اکثریت یې هندوان دي، شاوخوا ۱۳٪ جوړوي.

[۷] https://twitter.com/Shuounislamiya/status/1128722637889269760-

(c) ketabton.com: The Digital Library

-ډیر مسلمانان د سریلانکا په ختیځ او مرکزي برخو کې ژوند کوي، په ځانګړي توګه د کینډي په سیمه (مرکزي) کې. د دوی د جوماتونو شمېر ۲۰۰۰ اټکل شوی، چې په ټولو لویو ښارونو او کلیو کې ویشل شوي دي چیرې چې دوی خپاره شوي دي. دوی خپل اسلامي ښوونځي او انستیتیوتونه هم لري. ځینې سرچینې ښيي چې دوی په هیواد کې تر ټولو تعلیم یافته ډله ګڼل کیږي.

-شتون او کړاو:

د میانمار د بې وسو روهینګیا مسلمانانو برعکس، د سریلانکا مسلمانان په سیاسي ژوند کې برخه اخلي، په پارلمان او وزارتونو کې استازي لري، او د سریلانکا د مسلمانانو شورا په څیر استازي اداري لري، چې د مدني ټولنې استازي پکې شامل دي.

-خو، په سریلانکا کې مسلمانان لا هم له محرومیت سره مخ دي، او د دوی کورونه، سوداګری او جوماتونه په نښه شوي دي. دوی د ۱۹۸۳ او ۲۰۰۹ کلونو ترمنځ د تامل-سنهالي جګړې له امله ډېر زیانمن شول، کله چې د تامل یاغي غورځنګ د هیواد له شمال څخه له ۷۰،۰۰۰ څخه ډیر مسلمانان بې ځایه کړل.

-د ۲۰۰۶ کال په مارچ کې، څلور مسلمانان هغه وخت شهیدان او نور ټپیان شول کله چې نامعلومو بریدګرو د پلازمېنې کولمبو ختیځ ته ۳۵۰ کیلومتره لرې د اکاراپټي په ښارګوټي کې په یوه جومات لاسي بمونه وغورځول، چیرې چې سلګونه خلکو لمونځ کاوه.

-بوداپانو د ۲۰۱۳ کال په اګست کې د پلازمینې په یوه ګاونډ کې په یوه جومات باندې هم تاوتریخوالی وکړ، چې مسلمانان یې دې ته وهڅول چې جومات وتړي او یوه زاړه جومات ته انتقال شي ..

-د ۲۰۱۴ کال په جون کې د مسلمانانو په وړاندې تاوتریخوالی بیا پیل شو، چې دوه ساحلي سیاحتي سیمې یې په نښه شوې چې اکثریت یې مسلمانان وو. د بوداپانو له خوا ترسره شوي بریدونه د څلورو کسانو د شهیدانکېدو او په سلګونو کورونو او دوکانونو د سوځېدو لامل شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-په ۲۰۱۷ کال کې، د پلازمېنې جنوب ته په ۱۱۵ کیلومترۍ کې د ګینتوټا په سیمه کې د دوو میاشتو په موده کې پر مسلمانانو له ۲۰ څخه زیات بریدونه وشول، چې پکې د مسلمانانو د ملکیت کاروبارونو سوځول او په جوماتونو د پټرول بمونو بریدونه شامل وو.

-د ۲۰۱۸ کال د مارچ په لومړیو کې، د کنډي په ولسوالۍ کې د مسلمانانو کورونه او دوکانونه د بودایانو او مسلمانانو ترمنځ د نښتو وروسته ویجاړ شول چې په پایله کې یې مرګونه رامنځته شول او چارواکي یې د بیړني حالت اعلانولو ته اړ کړل.

-دا پېښه وروسته له هغه رامنځته شوه چې د مسلمانو ځوانانو یوې ډلې د ډیګانا په سیمه کې د ترافیکي پېښې وروسته په سنهالي بودایي لارۍ چلوونکي باندې برید وکړ او هغه یې ووژه. د ۲۰۱۸ کال د مارچ په ۷ مه، په همدې سیمه کې د کور د اور لګېدو له امله یو ځوان مسلمان سړی هم د ساه بندېدو له امله شهید شو.

مسلمانان څوک په نښه کوي؟

مسلمان مشران بودايي افراطیان تورنوي چې د دې بریدونو مسؤل دي چې مسلمانان په کې په نښه کیږي. دوی ادعا کوي چې مسلمانان د هیواد ډیری سوداګرۍ کنټرولوي او هڅه کوي چې د دوی د زیږون کچه لوړه کړي او په پټه توګه د سنګالیانو او بودایانو شنډولو سره په ډیموګرافیک ډول تسلط ولري.

-د ۲۰۱۸ کال د مارچ د پیښو په جریان کې، د سریلانکا پولیسو اعلان وکړ چې دوی د یوې سخت دریځې بودايي ډلې غړي نیولي دي، او ادعا یې کوله چې دې ډلې د مسلمانانو په وړاندې د کرکې وینا لرونکي ویډیوګانې خپرې کړې دي.

-د ۲۰۱۳ کال په اپریل کې، د ګواښل شویو خلکو لپاره د جرمني سازمان ((DfTPد بودايي قدرتونو غورځنګ، چې افراطي بودايي ملتپالنې ته تمایل لري، د سریلانکا د مسلمانانو پر وړاندې د بریدونو او هڅونې مسؤل وباله. سازمان یادونه وکړه چې دا غورځنګ، چې د PBS په لنډیز سره پېژندل کیږي، د "بودایانو لپاره سریلانکا" شعار غوره کوي او د مسلمان اقلیت د جلا کولو غوښتنه کوي. دې په فیسبوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم غړونه پیل کړل چې په سریلانکا کې اسلامي دودونه رد کړي، په ځانګړي توګه حلال خواړه او د ښځو حجاب .

-د یادونې وړ ده چې د ۲۰۱۸ کال د مارچ په ۹مه په پلازمېنه کولمبو کې سلګونو بودايي راهبانو او فعالانو د مسلمانانو پر وړاندې د تاوتریخوالي د غندلو لپاره یوه مظاهره وکړه. د بهکخو ملي جبهې وویل چې دوی د خاموش لاریون غوښتنه د "فرقه ایزو نښتو چې د ملت یووالي له منځه وړي" په وړاندې د اعتراض لپاره کړې ده.

-منځلارو بودايي مشرانو دغه تاوتریخوالی وغانده، او ډېرو سریلانکایانو په ټویټر کې د بودايي راهبانو عکسونه خپاره کړل چې د جمعې د لمانځه پر مهال جوماتونو ته ورځي ترڅو خپل پیوستون څرګند کړي.

<u>-د مسلمانانو پر وړاندې د حکومت ظلمونه :</u>

-په سریلانکا کې د مسلمانانو ځورونه د افراطیانو او نژاد پرستانو په کړنو پورې محدوده شوې نه ده بلکې په حکومتي قوانینو هم بدله شوې ده چې د مسلمانانو فعالیتونه او آزادۍ محدودوي. پدې کې هغه څه شامل دي چې په ۱۴۴۲ هجري (۲۰۲۱ میلادي) کې پیښ شول کله چې د سریلانکا کابینې په عامه ځایونو کې په نقاب اغوستلو بندیز او په هیواد کې یې له زرو څخه ډیر اسلامي ښوونځي وتړل.

-سریلانکا وروسته د خپل تش په نامه ترهګرۍ ضد قانون د احکامو پلي کولو اعلان وکړ، چې موخه یې د هغه څه سره مبارزه وه چې دوی یې "مذهبي افراطیت" بولي. دا اقدامات حکومت ته پراخ واک ورکوي چې شکمن کسان د "بې قانونه کولو" په موخه تر دوو کلونو پورې توقیف کړي.

-د سریلانکا ولسمشر ګوتابایا راجاپاکسا پریکړه کړې چې د ترهګرۍ ضد قانون له مخې اقدامات پلي کړي، چې د هر هغه چا د نیولو اجازه ورکوي چې "د مذهبونو، نژادونو، یا ټولنو ترمنځ د تاوتریخوالي یا شخړو په اعمال کې د ښکیلتیا، یا د مختلفو ټولنو ترمنځ د دښمنۍ یا احساساتو ساتلو" شک لري. په حقیقت کې، د ترهګرۍ ضد قانون د تاوتریخوالي د ردولو په پلمه د اسلام پر ضد قانون ګرځېدلی دی. په ځانګړي توګه په ۱۴۴۴ هجري قمري کال (۲۰۱۹ میلادي کال) کې د ایسټر بمي چاودنو وروسته، چې په کولمبو کې یو شمیر لوکس هوټلونه او کلیساګانې او د هیواد په ختیځ کې یو شمیر ځایونه یې په نښه

[8] - سرچینه: الجزیره + اداري + ویب پاڼې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل. په دې بریدونو کې د بهرنیانو په ګډون ۲۵۰ کسان ووژل شول. له دې بریدونو وروسته د مسلمانانو د بدنامولو لپاره کمپاینونه پیل شول، او اسلاموفوبیا او د دوی په سوداګرۍ او ورځني ژوند کې د یو ناغوښتل شوي اقلیت په توګه د مسلمانانو ځورونه زیاته شوه.

-سره پر دې ټولو، مسلمانانو صبر کړی او د خپلو ځینو حقونو د ترلاسه کولو توان یې ترلاسه کړی دی، لکه څنګه چې دوی د کوویډ-۱۹ وبا په جریان کې کړي وو. دوی په کلکه او غوسه سره احتجاج وکړ ترڅو د حکومت له خوا د کوویډ-۱۹ ناروغانو، په شمول د ماشومانو د جسدونو د سوځولو عمل ودروي. اودوی بریالی شول چې د دې سوځولو د دوام مخه ونیسي، کوم چې د مړو د سمبالولو په اړه د اسلامي قانون څخه سرغړونه ده. [9]

- اسلامي تبلیغي غورځنګ پرمختګ ته دوام ورکوي او پایلې یې ترلاسه کوي. دا د اسلام د دین د عظمت یوه برخه ده، چې خپل ځواک، نښې، معجزې او د ریښتیني خدای تعالی ژمنه لري:

الله جل جلاله فرمائي : يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (٨) [10]

ژباړه : "دوی غواړي د خدای رڼا په خپلو خولو سره مړه کړي، مګر خدای به خپله رڼا بشپړه کړي، که څه هم کافران یې نه خوښوي." .

په سریلانکا کې د مسلمانانو غړ موجود دی:

-په سریلانکا کې مسلمانان د هغو اندیښنو او ظالمانه پالیسیو سره سره چې دوی یې نیولي دي، د ملت له بدن څخه جلا شوي نه دي. دوی د هغه لوی لاریون تر شا وو چې هیواد یې د اسراییلي اشغالګر د لومړي سفیر له ټاکل کیدو وروسته شاهد وو. د جمعې له لمانځه وروسته (۱۴۲۲/۴/۲۱ هجري قمري کال چې د ۲۰۰۱ کال د جولای له ۱۳مې سره سمون لري) د ټاپو په ختیځ ساحل کې په خوسیمو کې په سلګونو مسلمانان د اعتراض په توګه سړکونو ته راووتل.

-د اسراییلو له نیواک سره د سریلانکا د حکومت اړیکې د خپلو ګټو سره سم یې بدلونونه لیدلي دي. وروسته له هغه چې سریلانکا په ۱۳۹۰ هجري قمري کال (۱۹۷۰ میلادي کال) کې له تل ابیب سره

[9] -https://twitter.com/turkistantuzbah/status/1640079533612097539

[10] - سورت الصف آیت ۸ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیپلوماټیکې اړیکې وځنډولې، ځکه چې د فلسطین له سیمو څخه یې د وتلو انکار وکړ. نو د ۱۴۰۳ هجري قمري کال (۱۹۸۳ میلادي کال) وروسته یې محدودې اړیکې بیا پیل کړې. بیا اړیکو په ۱۴۲۱ هجري (۲۰۰۰ میلادي کال) کې پراختیا موندله. یوه ورځ وروسته له هغه چې هند د تامل یاغیانو په وړاندې په جګړه کې کولمبو ته د پوځي مرستې ورکولو څخه انکار وکړ، او ورپسې د سریلانکا پوځ د اسراییلي اشغال څخه تجهیزات او وسلې واخیستې.

د دردونو په منځ کې هیله :

زه د واعظ شیخ منصور ابو صالح د ځواب له امله ودرول شوم؛ په سریلانکا کې د خلاص قرآن کالج بنسټ ایښودونکی او رییس، د سریلانکا د مسلمانانو د اسلام په اړه د پوهاوي په اړه: ایا دا یو سطحي مفهوم دی، یا دوی په اسلامي علومو کې ژور مهارت لري او اسلامي ژوند تیروي؟ ایا کومه ځانګړتیا شته چې دوی له عربي مسلمانانو څخه جلا کوي؟ هغه ځواب ورکړ:

-"زه درې شیان روښانه کوم:"

۱- د سریلانکا مسلمانانو دودیزه اسلامي پوهه په میراث اخیستې ده. دوی مذهبي مدرسې لري چې داسې عالمان فارغوي چې مسلمانانو ته روزنه او معلومات ورکوي. دا ښوونځي یو زوړ نصاب لري چې د عصري دور یا مسلمانو اقلیتونو لپاره مناسب نه دی. ډیر دا پوهان د معاصرې نړۍ، د هغې د ستونزو، رجحاناتو او نظرونو په اړه هیڅ معلومات نلري. ډیر یې د تبلیغي جماعت یا سلفیت سره تړاو لري. له همدې امله، د سریلانکا مسلمانان د اسلام په اړه په خپله پوهه کې سطحي دي.

۲- خو اسلامي بیداری په سریلانکا کې اغیز وکړ؛ بیا اسلامي غورځنګونه راڅرګند شول، او پراخ شول...

د اسلام د مفهوم لپاره، اسلامي پوهنتون راڅرګند شو، کوم چې یو لوړ اسلامي انستیتیوت دی، که څه هم دا د اسلامي پوهنتون کچې ته نه دی رسیدلی، او فارغینو یې په اسلامي زده کړو خورا لوی نفوذ درلود، مګر ژور کلتور لاهم د سریلانکا د مسلمانانو څخه لرې دی؛ ځکه چې د لویدیځ متمدن روڼ اندي دې ډګر ته نه دي ننوتلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - له دې نظره، موږ - د عادي پوهنتون ځينې فارغانو - د خلاص قرآن کالج تاسيس کړ، او موږ د تعليم يافته طبقې سره د لويديځ کلتور سره وصل شوو، او اوس، لږ څه، موږ ګورو چې تعليم يافته خلک د خلاص قرآن کالج سره يوځای کيږي.

-په سريلانکا کې اسلامي ژوند په اصل کې يو ظاهري ژوند دی؛ ډېر مسلمانان د مذهبي مراسمو په اړه ډېر حساس دي، او همدارنګه په خوړو، څښاک، جامو او اړوندو چارو کې څه حلال دي او څه حرام دي، خو دوی په دې اړه اندېښنه نه لري چې په مالي معاملو او اسلامي اخلاقو کې څه حلال دي او څه حرام دي.

-په ډېرو کليو کې د زکات کورونه او په ځينو ښارونو کې اسلامي بانکونه شته. خو، دا ادارې په خپل ډګر کې د اسلام په اړه پوهه نلري، او د دوی سازماني جوړښت د مطلوب معيار سره سم نه دی. دوی د غير مسلمانانو سره په خپلو معاملو کې هم پاتې راځي.

په سريلانکا کې د مسلمانانو لپاره تعليم په دوو برخو ويشل شوی دی: مدني تعليم او مذهبي تعليم.

ډير مسلمانان مدني زده کړې ترلاسه کوي، پداسې حال کې چې مذهبي زده کړې اکثره د کمزورو او منځنۍ کچې خلکو لخوا ترسره کيږي. هغه کسان چې په عربي اسلامي پوهنتونونو کې يې زده کړې کړې دي، له هېواده وتلي دي، او له هېواد سره يې اړيکې کمزورې دي.

-دا د اسلامي هيوادونو واعظانو ته د همکارۍ او ستراتيژيکو ملاتړو اتحادونو د جوړولو لپاره د هڅونې غوښتنه کوي، نه يوازې د سريلانکا د ملاتړ ادارو او پلانونو له لارې، بلکې د تعليمي او رسنيزو ادارو، اقتصادي سيستم او د هغو پروژو امکاناتو له لارې چې په ځمکه کې د اسلام د بنسټ ايښودلو او د اسلامي ټولنو لپاره د پياوړتيا د لارو چارو د خوندي کولو لپاره کار کوي، د صفونو د يووالي، نظم او د اهدافو او ميتودونو د پاکوالي له لارې. دا د اسلامي تاريخ د ژوروالي سره سمون لري چې د لويديځ له اشغال څخه مخکې په دې هيواد کې د اسلامي دولت د تاسيس لامل شو!

-د سريلانکا مسلمان اقليت لا هم مالي ملاتړ، په محلي ژبه کې اسلامي کتابونو، د اسلامي ښوونځيو او اداري پروژو پراختيا او پياوړتيا، اسلامي رسنيو، او د کونډو او يتيمانو لپاره مرستې ته اړتيا لري. د سريلانکا دمسلمانانو لپاره د کارموندنې په اړه ټينګار، نه د بودايانو يا هندوانو لپاره، او په ټولو اقتصادي پروژو کې مسلمانانو ته لومړيتوب ورکول، د يادونې وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-د هر مسلمان ملت دننه د بیا احیا څواک او عوامل شتون لري. د دوی پیاوړي کول یوه هوښیاره او شعوري هڅه ده چې له هغه تیاره تونل څخه راووځي چې مسلمان ملت يې له هغه وخت راهیسې ځورولی دی کله چې لویدیځ اشغالګر پوځونه دمسلمانانو ځمکو ته ننوتل.

-خدای دې هغو با احساسه اشخاصو ته برکت ورکړي چې د منظم اداري کار تعقیب او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په لاره کې د مسلمانانو د یووالي مفکورې او د نیکی او تقوا په همکاری سره د اسلامي امت د یووالي لپاره ژمن دي تر هغه چې د یو جامع او خپلواک اسلامي خلافت لپاره اړین شرایط پوره شي، او خدای دې اسلامي امت ته د حاکمیت بیرته راستنیدو اجازه ورکړي.[11]

د سریلانکا د مسلمانانو عامې ستونزې دا دي :

۱ -فرقه ییزې ستونزې.

۲ -د قادیانیانو فعالیت.

۳ -د بهائیانو فعالیت.

۴ -د نبوي حدیثو منکرین. دا فرقه په دې وروستیو کې راڅرګنده شوې او یوه میاشتنی مجله خپروي.

۵ -نور غورځنګونه لکه کمونیزم او ماسونیان.

۶- اوس‌نی کورنی جګړه او د تامل پړانګانو لخوا ترسره شوي قتل عامونه.[12]

-وروستی خبره :

کله چې موږ د مسلمانو هیوادونو او اقلیتونو تاریخ لولو، نو موږ یو تفصیل وینو چې په حیرانونکي ډول تکرار شوی دی!

[11] - -حوار: الشيخ منصور أبو صالح مؤسس ومدير كلية القرآن الكريم المفتوحة في سريلانكا: المسلمون في سريلانكا حصلوا على كامل حقوقهم وحرياتهم. تحت إدارة هاني صلاح، المشرف على الأقليات المسلمة.

[12] - شبكة الالوكة الأقلية المسلمة في سريلانكا/ موقع الإسلام تاريخ الإضافة - ١٤٣٣/١٢/٦ هجري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-اسلامي غورځنګ پیل شوی دی، نه دربدونکی او له هیڅ شی څخه اغیزمن شوی نه دی، په اسانی او پرته له کومې ستونزې سره هیوادونو، سیمو او کورونو ته ننوځي، او ټول خلک ورته په خپله بشپړه رضایت او اراده سره تسلیمېږي! د دي پاچاهان او واکمنان په خپله خوښه تسلیمېږي، نه په زور.

-تر هغه چي لویدیځ اشغالګر پوځونه راورسېدل، په ټوله ځمکه کي يې فساد خپور کړ. لومړی کار چي دوی یې وکړ دا وو چي د اسلام دعوت کمزوری کړي، ورسره مبارزه وکړي، په هغو هیوادونو کې چي دوی يې نیولي وو داخلي اختلافات راپاروي، او د مسلمانانو پر وړاندې تفرقي راپاروي.

-سربېره پردې، د هر ډول مالي، سیاسي او نظامي ملاتړ سره یي د تبلیغي غوښتنو ملاتړ وکړ! د مسلمانو ټولنو ستنې او د هغوی د ځواک سرچینې يې وویشتلې، د سوداګرۍ او اقتصاد په اړه يې له هغوی څخه حاکمیت واخیست، او د هغوی تعلیمي او کلتوري سیستمونه يې محاصره کړل.

-په عین حال کې، موږ د یو مشر او ملګري بصیرت یادوو! لکه څنګه چي د خلیفه بن خیاط په تاریخ کي يي یادونه شوې چي : -ولید بن مسلم وویل: وروستۍ خبره چي معاویه رضی الله عنه ورته وکړه هغه دا وه: "د رومیانو شاوخوا حلقه ټینګه کړئ، ځکه چي په دي کولو سره به تاسو نور ملتونه کنټرول کړئ." [١٣]

د کتاب لنډیز :

-دسریلانکا مسلمانان د حکومتي څتک ا وتامیلي سندان ترمنځ واقع شوي دي چي په لنډ دول یی وړاندې کوم :

-د سریلانکا هیواد یو وړوکۍ ټاپو دی چي د اسیا د لویې و چې یه سویلی برخه کې د هند په بحرکی پروت دی. ٦٤ زره کیلومتره مربع مساحت لري ، د وګړو شمیرېي ١٧ ملیونو تنو ته رسیږي .زیاتره اوسیدونکی یی هندوان دي او د بودایی او هندویی مذهب پیروان دی.

-مسلمانان د دوه ملیونو تنوڅخه زیات نه دي او دا یوازینی ټاپو دی چي پرته له عربي ملکونو څخه تر ټولو وړاندې داسلام د مقدس دین وړانګې پری خپرې شوی دي . (١٣٠٠) کاله وړاندې د هجرت په اوله پیړۍ کې د عرب سوداګرو په وسیله د اسلام مبارک دین دلته رسیدلی ولی زمونږ د ټولنی وګړی د دې مسلمانانو په هکله ډیر معلومات نه لري . د ډیر پخواڅخه دغو مسلمانانو د سوداګری(تجارت)

١٣ - تاریخ خلیفه بن خیاط ص ٢٣٠ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشی ته مخهکړې ده تر دې چې د ډیر مال او شتمنی څښتنان شول او اوس د پلازمینی کولمبو لوی سوداګر شمیرلکیږې .

-مګر په دی وروستیو کلونو کی هندوانو د مسلمانانو سوداګرو دښمنی ته راووتل ترخوبی تر پښو لاندی تږغر را تول کړی او کومه شتمنی او مالی چی پخپل زحمت او کوښښ پیداکړی تری واخلی دا دښمنی او عداوت د تېولوهندوانو له خوا نه دی بلکه د بری متعصبی او ویره اچونکی هندی دلی له خوا دی چی د تامل پرانګان بلل کیږی چی د هیواد څخه د شمال او ختیزی برخی خپلواکی لپاره هڅه او هاند کری، او د دی مقصد د ترلاسه کولو لپاره د سنهالی (بودی)حکومت په مقابل کی جنګیږي .

مسلمانان د هیواد په شمالی او ختیزو ښارونو کی اوسیږی او په ځانګړي ډول په «منار جافنا ، او ترنینکومالی» کې استوګنه لري . په۱۹۹۰میلادی کال کی تامیلی مسلحوپرانګانو د «منار او جافنا » په ښارونو کی په تش لاس او بی ګناه مسلمانانو یرغل وکړ او ډیرزیات مسلمانان بی شهیدان کړل او د جګړې په مهال یی ډیر جنایتونه ترسره کړل چې د دې په اره یې مسلمانان تراو سه بد تصورپه خپلو ذهنونوی کی لري چې د یرغل په نتیجه کی تر لسوزرو زیات مسلمان وګړي ګاونډیوسیمونه مهاجر شول او دهند متعصبی ډلې کوښښ کوي چې مسلمانان په زور سره د دې سیمونه و باسي سره د دې چې په دېسیموکې مسلمانان دیر دي اواکثریت تشکیلوي او همدارنګه دا ډلې د حکومتي قواوو پر ضد په قبیلو ي جګړو کې برخه اخلي ، کار خانی یی ورانوی او د ژوند داسانتیاوو اساسي څیزونه یی له مینځه وړي ، او د وګړو په ترور او وژنه کې هم ځانګړی مهارت لري چې تیر کال بی د هیواد جمهورې رئیسې د ښې سترګې معیوبول یو ژوندی مثال دی .

-سره د دې چې د بودایي حکومت او تامیلیانو څومره ژور اختلاف او زره دښمنی ده خو بیا هم دا اختلافات د مسلمانانو په کته نه دی څکه چی حکومت مسلمانان په دینی او عقیدوی لحاظ تکوي او څپې بی د بیلګې په توګه ویلی شو کله چی حکومت د یوه دینی افراطي هندویی ګوند جوړیده اجازه ورکړه

د............... په نوم یادیږي اود زړور کار به معنی دی د دې ګوند غړي په دې عقیده دي چې د سریلانکا تېول وګړي د اسلام په دین کی له داخلیدو څخه وراندې د بودایي دین پیروان وو نو باید بیرته د خپلو پلرونو او نیکونو دین ته را و ګرځي او د دی ګوند د فعالیت اساسی تکی دادي چې دوی وایي د اسلام مقدس دین ته د بودا یانو د داخلیدو او قبول والی اساسي سبب دادی چی عربو مسلمانو سوداګرو به بودایی مذهبه نجونو سره واده کولو او بیا به هغه نجونی مسلمانیدلې په همدی ډول دوی هم همدغه لار په مخ کی نیولې او خپل ځوانان تشو یقوي چې د مسلمانو نجونو سره واده وکړی ، د مال په خرڅ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو او نورو گیو لارو سره غواړی ترڅو مسلمانی نجونې دوکه کړي او خیل مقصد تر لاسه کړي . او تر اوسه پردی توانیدلی دي چی مسلمانو نجونو سره بودايي مذهبه خوانان ودونه وکړي او په نتیجه کی يې د اسلام د مقدس دين څخه مرتدې او بودايی مذهب پری و مني.

د مسلمانانو د سیاسی فعالیت په اړه : بو گوند د مسلم کانګرس (مسلمانه ټولنه) په نوم د وکیل اشرف په مشری وجود لری مګرپه حقیقت کی دا یو ملی ګوند دی او د مسلمانانو نمایندګي نشی کولی.په پارلمان کې د ۱۹۰ نمایندهګانو له جملی شل نماینده ګان او د بندرونو . او بار جورونی وزارتونه هم د مسلمانانو سره د ی. دا د الله پاک لوی فضل دی چی په هیواد کی بو څه آزادی شته . مګرد مسلمانانو حقیقی او اساسی بحران د خپل اسلامي هویت او خپل دین څخه ددوی بی خبري ده .

ددی مشکل یوازینی حل : په دې کې دی چې مسلمانان خپل زامن اسلامی هیوادونوته د درس لپاره ولیږي ترڅو چی خپل دین په صحیح ډول زده کړي او بیا خپل هیواد ته د باکفایته داعیانوپه ډول راستانه شي او د اسلام د مقدس دین په خپرلو سره خپل اسلامی مسوولیت ترسره کړی .[١٤]

[١٤] - سهار ورځپانه څلورم کال ۱۶۶ ګڼه / د می میاشتي ۷ کال ۲۰۰۰ پرله پسي ګڼه ۱۰۳۵ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسوله محمد وعلی آله وصحبه و من تبعهم الی یوم الدین وبعد :

د الله جل جلاله ډیر لوی شکر دی چې ۲۴ کلونو وروسته پدې وتوانیدم چې دسریلانکا دمسلمانانو ددحالت په اړه خپله ژباړل شوې مقاله په کتاب بدله کړم ، داچې هیڅ یوکتاب پرته له قرآن کریم څخه مانع او جامع ندی نو ماهم څه ناڅه معلومات راټول او دغه کتاب مې ترې ترتیب کړ چې ځینې مهم ټکي یې په لاندې ډول دي :

-دسریلانکا مسلمانان چې دبودایانو ترمنځ ژوند کوي ډیرو زیاتو ستونزو او مشکلاتو سره مخامخ دي په لاندې ټکوکې مې ددوی پېژند ګلوي کړې ده چې عبارت دي له : مسلمانان داقلیت (لږکیو) په صفت ژوند کوي د سریلانکا جغرافیوي معلومات ، نفوس او مذهب یې،د سریلانکا د مسلمانانو ټولنیز او مذهبي حیثیت،د سریلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه ، زده کړهاوددوی مذهبي حیثیت ،تاریخي پس منظرمسلکونه او کاروبارونه.تاملیان او کورنۍ جګړه،د لویدیځ اشغال او کورنۍ جګړې ترمنځ اړیکه ،

د خپلواکۍ په لور تمایل، مسلمانان د سندان او څټک ترمنځ ، په سریلانکا کې د اسلام تاریخ ، د اسلامي دعوت زوال ، هغه سیمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي . تعلیمي او مدافعتي فعالیت، د اسلامي ټولنې څخه بهرغږ:د کولمبو لوی جومات :د جومات تفصیل :په سریلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقیقت.د بودایانو لخوا د سریلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه ،شتون او کړاو .

مسلمانان څوک په نښه کوي؟ په سریلانکا کې د مسلمانانو غږ موجود دی: د دردونو په منځ کې هیله وروستۍ خبره د مسلمانانو د سیاسی فعالیت په اړه ددی مشکل یوازینی حل پدې کې دی چې خپل اولادونه بهر اسلامي هیوادونوته ددرسونو لپاره ولیږي ترڅو بیرته پوهان او دعیان خپل هیواد ته راستانه شي .

دغه مهم ټکي وه ، د الله جل جلاله څخه غواړم چې دغه ناڅیزه ورقې په خپل دربارکې قبولې کړي .

محمد بشیر مدني

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصادرو او منابعو فهرست

١- تاريخ خليفة بن خياط المؤلف: أبو عمرو خليفة بن خياط بن خليفة الشيباني العصفري البصري (ت ٢٤٠هـ) المحقق: د. أكرم ضياء العمري ، الناشر: دار القلم ، مؤسسة الرسالة - دمشق ، بيروت الطبعة: الثانية، ١٣٩٧.

٢-أرشيف الدعوة الرقمية (جميع تقاريرهم عن سريلانكا).

٣-الأقليات المسلمة في آسيا وأستراليا، السيد عبد المجيد بكر، مطبعة الأصفهاني، جدة، ١٣٩٣هـ.

٤-النشرة الإخبارية.

٥-ألوكة: شبكة الالوكة / المسلمون : الأقلية المسلمة في سريلانكا/ موقع الإسلام تاريخ الإضافة - ١٤٣٣/١٢/٦ هجري. .

٦-حوار: الشيخ منصور أبو صالح مؤسس ومدير كلية القرآن الكريم المفتوحة في سريلانكا: المسلمون في سريلانكا حصلوا على كامل حقوقهم وحرياتهم. تحت إدارة هاني صلاح، المشرف على الأقليات المسلمة.

٧-رحلة إلى سيلان وحديث في أحوال المسلمين" لمؤلفه محمد بن ناصر العبودي/ الجمعية العربية السعودية للثقافة والفنون الطبعة الاولى عام : ١٤٠٣ هـ ق .

٨-سلسلة التاريخ / سريلانكا ، د/ ليلى حمدان . ضمن سلسلة الاسلام فى جنوب اسيا.

٩-سلسلة من المقالات والتقارير الصحفية من مختلف وسائل الإعلام المحلية والدولية البارزة حول واقع المسلمين في سريلانكا.

١٠- سهار ورځپانه ، څلورم كال ١٦٦ ګنه / د مى مياشتې ٧ كال ٢٠٠٠ پرله پسې ګنه ١٠٣٥ . دمحمد بشيرمدني لخوا ژباړل شوې مقاله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

١١-مكانة اللغة العربية في المدارس العربية الإسلامية في سريلانكا: دراسة وصفية تحليلية تقويمية، عبد الرشيد خان عبد الستار، رسالة دكتوراه، كلية الدراسات العليا، جامعة السودان للعلوم والتكنولوجيا، ١٤٣٦هـ - ٢٠١٥م، ص ١١. ٣٥.

١٢-مواقع التواصل الاجتماعي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library